

Kjærkommen bok om glemte barn

Anne Kristine Bergem
Jeg skal passe på deg
 En fortelling om alkohol, barn og ansvar.
 84 s, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2015.
 Pris NOK 299
 ISBN 978-82-05-48744-4

Det skrives altfor lite om barn som lever med rusavhengige foreldre. Enda sjeldnere publiseres bøker der forfatteren ikke skriver om, men til disse ungene. Anne Kristine Bergem, forfatter, psykiater, fagrådgiver i BarnsBeste og leder av Norsk psykiatrisk forening, gjør nettopp det i boken *Jeg skal passe på deg*.

Jeg skal passe på deg handler om brødrene Kristian og Magnus som lever sammen med mamma, som i økende grad sliter med et alvorlig alkoholproblem. Far har flyttet ut, og Kristian forsøker etter beste evne å holde den lille familien sammen. Han panter flasker, rydder huset, legger mor når hun kommer full hjem, og ikke minst passer han på lillebroren sin. Kristian har et ansvar langt utover det som er forventet av en gutt som går på ungdomsskolen, men som dessverre ikke er uvanlig for barn som lever med rusmiddelavhengige foreldre. Omsorgssvikten blir etter hvert synlig for omverdenen, og til slutt tar skolen og SFO affære og barnevernet kobles inn. Fortellingen avsluttes med at mor blir lagt inn til behandling og guttene midlertid plassert i et beredskapshjem.

Dette er en viktig bok for barn som er i en tilsvarende situasjon som Kristian og Magnus. Den er ment å være et hjelpemiddel for barnevern, rusinstitusjoner eller beredskapshjem når voksne skal snakke med barn om deres opplevelse, mestring og forståelse av foreldrenes rusproblemer. Den bør leses sammen med barna. På flere av sidene er det tankebobler med spørsmål som hjelper både barn og voksne til å gå inn i vanskelige og såre temaer. Siste del, en voksenveileder, er skrevet sammen med Marius Sjømæling, grunnlegger av organisasjonen Barn av rusmisbrukere.

I denne delen får leserne praktisk informasjon om hva som kjenne-tegner rusmiddelavhengighet, hvordan barn tilpasser seg dysfunksjonelle relasjoner og hvilke hjelpeinstanser voksne kan kontakte. Boken har også en del nyttige lenker, og de mest sentrale helse- og sosiallovene er nevnt.

Det finnes ingen åpenbare svakheter i denne boken. At rusmiddelavhengige blir benevnt som rusmisbrukere, er en bagatell. Teksten er nøktern, saklig og presis. Den kunne kanskje hatt godt av noe litt mer frodighet og uskikkelighet, men Ingunn Christensens varme og vittige illustrasjoner utligner det litt snusfornuftige – hvilken tegner!

Dette er en viktig og nyttig utgivelse. All honnør til forfatteren som gir disse barna en stemme og oss voksne en mulighet til å bli bedre hjelpere. Bravo!

Kari Lossius

Klinikkdirektør, Stiftelsen Bergensklinikkene

Sanger om fortvilelse og håp

Karl Erik Karlsen, Kjetil Høyer Jonassen
I fred og uro
 Sanger frå helvete. CD. 54 min, 8 sek.
 Kristiansand: Abup Road Records, 2015.
 Pris NOK 105
 CD 032015

Det er uvanlig at Tidsskriftet anmelder CD-innspillinger. I dette tilfellet finnes det særskilte grunner: En erfaren psykiater som har arbeidet med menneskeliv på grensen i en mannsalder, gir ut en CD der tekstene direkte beskriver terapeutiske prosesser med noen av dem som sliter tyngst psykisk, ofte med rusproblemer som del av symptom bildet. Hensikten med utgivelsen er dermed ikke primært å lage vakker eller bestselgende musikk – Karlsen bruker sine poetiske evner til å gi lyd og stemme til de mange skjebnene han har møtt.

De enkelte historiene blir allmenngjort i temaer som de fleste som har arbeidet med mennesker i krise, vil kjenne seg igjen i. Titlene som åpner platen, gir en idé om tekst og melodi: *Håve er fullt!*, *Flink pikk*, *Nihil* og *Dop!* Samtidig er det viktig for Karlsen å vise håpet. Han sier selv om utgivelsen at en sentral dimensjon ved prosjektet var å vise håpet midt i nøden. Betegnende nok avsluttes CD-en med et stykke kalt *Håp*. For å sikre den kunstneriske kvaliteten har Karlsen alliert seg med dyktige musikere ledet av tangentmann Kjetil Høyer Jonassen.

Naturlig nok er det en vanskelig oppgave å vurdere dette verket. Det er personlig og intimt knyttet opp til temaer som øyensynlig er gjennomlevde og dyptføyte. Både tekstene og arrangementene er gjennomarbeidet. Diktene speiler sinnstilstander det er lett å kjenne seg igjen i, og Karlsen styrer unna klisjeene. I de mer oppjagede sporene gir diktene stemme til kaoset og galskapen. Tekst, vokal og arrangement beveger seg inn i et «styggjen på ryggen-landskap» der hiphop- og rapidiomet blir så nært at det er lett å savne en større kraft i det vokale uttrykket. Desto sterkere blir inntrykket og uttrykket i de roligrere sangene, der arrangementet blir holdt i et musikalsk idiom som virker mer naturlig, både for vokalene og kompet. Sanger som *Skam* klarer å formidle noe av det indre kaoset med puls og trøkk, uten at det musikalske uttrykket blir overlesset. De siste fire sporene på platen er en sterk opplevelse. Uttrykket er følelsesladet, men sobert, og arrangementene gir luft og refleksjon. Håpet vokser naturlig frem mot avslutningen av sangsyklusen.

I musikkterapeutisk tenkning er «stemningssirkelen» et begrep som har røtter tilbake i gammel indisk kultur: Musikk kan endre følelser og grunnstemninger. Men den mest virksomme bruken av musikk er ikke å bruke «gladlåter» ved nedstemte sinnstilstander. Man starter der mennesket er og bruker musikk til å forsterke grunnstemningen – for så å bevege den. I klartekst: For å finne fred i en kaotisk tilstand, starter man ikke med rolig musikk. Man finner musikk som speiler og forsterker de kaotiske følelsene og som gradvis blir mer artikulert og nyansert – fortvilelse kan gå over i sinne, som får komme til uttrykk og deretter bli til forsoning. Kanskje kan «reisen» munne ut i fred og stillhet.

Om Karlsen kjenner disse musikkterapeutiske retningene, vet jeg ikke, men *I fred og uro* kan betegnes som en reise gjennom stemningssirkelen, fra kaos til forløsning. Til tross for enkelte svakheter er dette en CD som ikke blir fort glem. Jeg tror mange som sliter med psykiske vansker vil finne både gjenkjennelse og forløsning. Den kan også anbefales som støtte i klinisk virksomhet.

Audun Myskja

Fastlege, Senter for livshjelp
 Ski